

SPREMINJANJE PREVODNE NORME SKOZI OBDOBJA: GLOBALIZACIJSKI PROCESI OD SEDEMDESETIH LET DO DANES

Mojca Schlamberger Brezar

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
mojca.schlambergerbrezar@ff.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.43.293-300

Prevajanje kot proces soustvarjanja slovenskega jezika vpliva na jezikovno in prevodno normo, ki se hkrati z globalizacijskimi procesi spreminjata. Prevodi so časovno in kulturno determinirani in se oblikujejo tudi v odnosu do prevajalskih strategij in globalnih procesov, ki potekajo v družbi. V prispevku ob primerih kulturno specifičnih terminov, globalizmov in internacionalizmov podajamo pogled na spremembe v prevajanju literarnih besedil, ki so se uveljavljale v zadnjih petdesetih letih.

prevajanje, norma, globalizacijski procesi, kulturno specifične besede, globalizmi

Translation into Slovenian has an impact on language and translation norms, which are changing in line with processes of globalization. Translations are temporally and culturally determined, and they are also guided by translation strategies and global processes taking place in society. This article discusses examples of culturally specific terms, globalisms, and internationalisms to highlight changes in the translation of literary texts that have taken place over the last fifty years.

translation, norm, globalization processes, culturally specific terms, globalisms

1 Uvod

Prevajanje je večkrat izpostavljeno kot proces soustvarjanja slovenskega jezika (gl. npr. Kocijančič Pokorn 2008; Popič, Gorjanc 2013; Schlamberger Brezar 2019). Že prva verska besedila, kot so npr. Brižinski spomeniki, Trubarjevi in Dalmatinski prevodi, kakor tudi Linhartovi začetki dramatike so prinašali novosti v oblikah, besedišču in terminologiji. Tudi danes veliko jezikovnih novosti pri poimenovanju prihaja skozi prevodna besedila, saj je prevajanje kot oblika mednarodne komunikacije ena najhitreje rastočih industrij (npr. Sapiro 2010).

Prevodna norma ni enaka v vseh kulturah in vseh časih. Prevodi so namreč časovno in kulturno determinirani, prav tako so odvisni od strategij, ki jih prevajalci zavzamejo glede na prevodno teorijo, ki je oblikovala njihov odnos do izvornega in ciljnega besedila. Tako kot so npr. v centru (Zlatnar Moe idr. 2015), torej v anglosaksonskem in frankofonem svetu, bolj naklonjeni podomačitvenim prevodom (Venuti 2000; Ladmiral 2014), smo na t. i. periferiji večji pristaši potujevanja oz. ohranjanja prvin izvornega besedila. Seveda to velja predvsem za prevzemanje kulturnospecifičnih pojmov, nikakor pa ne za povzemanje skladenjskih vzorcev. Hkrati se prevodna

norma oblikuje tudi v odnosu do besedilnega tipa: glede prevajanja pravnih besedil smo že ugotavljali, da se zaradi primerljivosti predvsem evropskih pravnih besedil na tem področju uveljavlja nova norma, ki v vseh evropskih jezikih predvideva zelo podobne skladijske strukture in enako število povedi, tudi zaradi poravnave v korpusih (Schlamberger Brezar 2016, 2019), kar predstavlja vzorec, ki ga zaradi široke dostopnosti tovrstnih besedil in njihove vključitve v zbirke besedil povzemajo tudi različni prevajalniki.

V nadaljevanju se bomo osredotočili na razvoj prevodne norme od sedemdesetih let prejšnjega stoletja do danes, ki jo zaznamuje predvsem prehod v globalno kulturo. V centru raziskave bodo kulturnospecifične besede in njihovo podomačevanje oz. potujevanje od sedemdesetih let prejšnjega stoletja do danes, s čimer bomo poskušali na eni strani prikazati vpliv procesa globalizacije na prevodno normo, na drugi strani pa izpostaviti naraščanje potujitvenih strategij v odnosu do besedila. Tako kot se spreminja norma slovenskega jezika, se spreminja tudi prevodna norma. Nekoliko se bomo dotaknili tudi uredniške politike, čeprav je zaradi skopo odmerjenega prostora to le bežen poskus.

2 Kulturnospecifične besede med internacionalizmi in globalizmi

Kulturnospecifične besede so besede, ki se ne prevajajo. Paul Newmark (2000: 94) ločuje med univerzalnim, kulturnim in osebnim jezikom. Navaja tudi, da se univerzalije pojavljajo praktično v vseh kulturah in ne predstavljajo nobenega prevajalskega problema (npr. *umreti, živeti, zvezda, plavati*). Osební jezik pa je lasten osebi ali skupnosti. Kulturne besede se pojavljajo v kulturi določene skupnosti in so njej lastne, zato jih ne prevajamo, ampak jih kot take vključimo v prevod (npr. besede *monsun, džez ali karma*). Kako postopamo, je odvisno od kulture, naslovnika, zgodovinskih dejstev, mode ipd. Kot kulturnospecifične besede Newmark (prav tam) navaja besede s področij ekologije (*savana, tundra, mistral*); materialne kulture, kamor spadajo hrana (*tagliatele, sake, Schnaps*), obleka (*anorak, kimono*), hiše in mesta (*bourg, iglu*) in transport (*rikša, tilbury*); družbene kulture, kjer so vključeni običaji, dejavnosti, postopki, pojmi (npr. *samoupravljanje, tempelj, karma*), pa tudi kretnje in navade: Francozi poznajo t. i. *doigt d'honneur*, ki pri Milčinskem postane pozdrav z enim samim prstom.¹

Najpogosteje se tovrstne besede pojavljajo v t. i. literarnih in humanističnih besedilih, saj jih najdemo predvsem v strokovni in znanstveni literaturi s področja zgodovine, geografije, filozofije, sociologije, turizma in v leposlovju ter medijih (vir: Gigafida, kjer je dostopen podatek o vrsti besedila).

Kulturnospecifične besede obravnavamo tudi kot internacionalizme, ki so po U. Krevs Birk (2022: 58) »jezikovne enote posameznega jezika, ki so mednarodno prepoznavne in jih običajno razumemo kot ekvivalentne. Hkrati gre za konvergentne, formativno podobne besede v več jezikih, kot nakazujejo tudi slovarske razlage«. *Slovar slovenskega knjižnega jezika* navaja besedo *internacionalizem* – poleg pomenov

1 »Razbojnik Cefizelj pa je bil zakrknjen grešnik, nič ga ni bilo sram, nego še zažvižgal je policaju in ga pozdravil, toda ga pozdravil z enim samim prstom – to ni bilo spodobno.« (Milčinski 2012: 24)

‘politična smer’ ter ‘mednarodnost’ – tudi v specifičnem jezikoslovnem pomenu: »beseda, zlasti grško-latinskega, angleškega izvora, ki se uporablja v mnogih drugih jezikih, mednarodni izraz«. Po A. Vidovič Muha večina evrocentričnih jezikoslovnih razlag veže *internacionalizem* predvsem na pojmovni svet antične kulture, torej na latinsko-grški izvor (npr. Horecký 1999: 80–83 v: Vidovič Muha 2004: 75), zato se poleg tega izraza uveljavlja tudi izraz *globalizem*. Slednji »je razumljen kot pojem, ki na ravni svojega semiotičnega prostora definira globalni jezik, vsaj primarno izražen z različnimi variantami angleščine po svetu; globalni jezik je torej eden izmed temeljnih pojmov aktualnega časa, saj prepoznavno določa postmoderno informacijsko družbo« (Vidovič Muha 2004: 75).

Od citirane definicije je preteklo že 20 let in pogled na globalno ni več evrocentričen. Postkolonialne teorije, ki temeljijo na raziskavah in prevajanju del t. i. postkolonialnih piscev, so v evropske jezike prinesle drugačen pogled na spol, etnično pripadnost, jezikovno drugost, identiteto, politiko in ideologijo – tovrstna vprašaja, v preteklosti pogosto spregledana, so si utrla pot v prevodoslovje (Bandia 2010: 264).²

Bandia (prav tam) postkolonialno literaturo primerja s prevajanjem, saj avtorji za opisovanje kulture uporabljajo podobne strategije kot prevajalci. Leta 2024 lahko zatrdimo, da so globalizmi preplavili tudi slovenščino, predvsem pri izrazih za hrano ali določene druge pojave urbane kulture, kar je razvidno tudi iz korpusa Gigafida, kjer jih najverjetneje srečamo v kontekstu, ki omogoča njihovo razumevanje, ali pa so še dodatno razloženi – za prikaz spodaj navajamo tri primere:

- (1) Uspešnost kluba hostes je odvisna predvsem od tega, kako uspešna je klubska *mama-san*. »Mama-san je glavna in po pravilu najbolj uspešna hostesa v klubu, ženska, ki je v tem poslu po navadi že nekaj let in je hkrati tudi menadžerka kluba. [...]«
- (2) Stalnica po vsej deželi z izjemo otoka Hokaido pa so opice, med katerimi je značilni japonski *makake*. Med znamenite japonske vrste sodijo še posebne vrste štokelj, japonska vrsta srn, lisic, ki jih imenujejo *kitsune*, in rakunov, ki jim pravijo *tanuki*.
- (3) Film nas popelje v Kjoto, v Gion, okoliš gejš, kjer gejše imenjujejo *geiko*, majhne deklice, ki se še učijo biti gejše pa *maikos*. Tu živi in dela *geiko* Kofumi.

Izrazi *mama-san*, *makake*, *kitsune*, *tanuki*, *geiko* in *maikos* so razumljeni ali pojasnjeni v kontekstu.

Da bi bolje osvetlili obseg t. i. kulturno specifičnih besed v prevedenih literarnih besedilih, se sklicujemo na prevodoslovno korpusno študijo Adriane Mezeg iz leta 2020. V francosko-slovenskem literarnem korpusu FraSloK³ avtorice Adriane Mezeg od 1 milijona besed kulturno-specifične besede predstavljajo okrog 5 % (Mezeg 2020: 432–436). V nadaljevanju se bomo posvetili kvalitativni analizi konkretnih primerov, ki osvetljujejo razlike v pristopu do kulturnopecifičnih besed ali realij (prav tam)

2 »Prav raziskave postkolonialne literature so temeljno področje, kjer je prevodoslovje doživelo ‘kulturni preobrat’. Zaradi narave te književnosti, ki so jo v kolonialnih jezikih pisali postkolonialni avtorji, so v prevajalskih raziskavah postala pomembna številna vprašanja, ki so bila v preteklosti pogosto spregledana, in sicer spol, etničnost, sociologija, jezikovna drugačnost, identiteta in politika.« (prevedla M. S. B.)

3 Dostopen z geslom na NoSketch Engine, Spook (https://www.clarin.si/noske/spook.cgi/first_form).

ter internacionalizmov oz. globalizmov. V prispevku se ukvarjamo s spremembami prevodov skozi čas in na konkretnih primerih iz prakse literarnih prevodov v zadnjih petdesetih letih prikažemo, kako se prevajalska norma skozi čas spreminja in prilagaja.

3 Kulturnospecifične besede v prevodih in njihova obravnava skozi čas

Ko se sprašuje o vzrokih, zakaj prihaja do ponovnih prevodov, L. Vlahovič (2021: 103–108) navaja več dejavnikov, morda pa najbolj izpostavi dejstvo, da se prevodi razlikujejo glede na čas nastanka prevoda ter takrat veljavnih norm in ideologij, hkrati pa so odvisni od kulture, v kateri nastajajo. Prevodne norme se torej tako kot vse druge spreminjajo skozi čas in prostor.

Za namen članka smo se osredotočili na preglede prevodov v zbirki 100 romanov, ki je v uredništvu Antona Ocvirka pri Cankarjevi založbi izhajala od leta 1964 do 1977, ponatis pa je izšel sredi osemdesetih prejšnjega stoletja, ter prevodov iz Delove knjižnice Vrhunci stoletja, zbirko 50 knjig ključnih del svetovne literature 20. stoletja, kjer gre za starejše prevode, ki so leta 2004 doživeli ponatis, in nekaj dodatnih romanov,⁴ ki tako ali drugače odražajo kulturno specifiko svetov in jezikov, v katerih so nastajali.

Skupni imenovalec v vseh treh primerih je razmeroma enoten pristop k besedilu v obliki pojasnjevalnih opomb. Opombe, označene s številko ali zvezdico, so bodisi avtorjeve bodisi prevajalčeve (označene z *op. prev.*). Enotno reševanje z opombami v 100 romanih kaže na enotno uredniško politiko, le da so v nekaterih knjigah označene s številko, v drugih z zvezdico. Spodaj navajamo nekaj primerov umestitve kulturnospecifičnih izrazov v besedila:

- (4) Naposled je slišal glasov iz stražarnice na desni, ki so se bližali, in se zavedel, da je bikova ura.¹

¹Ena ponoči. (Murasaki Šikibu, *Princ in dvorne gospe*, prevedel Silvester Škerl, Zbirka 100 romanov, str. 47)

- (5) Claude je gledal njen leseni plot kot neznano orožje: ta visoko nagrmadena bruna, ki so skrivala gozd (zdaj so bili že čisto blizu), so pričala o surovi sili, ki so jo razodevali celo strah zbujujoči posamezni predmeti, moleči izza plota: grob, okrašen z operjenimi maliki, in ogromna *gaurova** *lobanja*.

*Tur iz južne Azije. (André Malraux, *Kraljevska pot*, prevedel Franc Stopar, Zbirka 100 romanov, str. 146)

- (6) Bilo je nekaj dni pred četrtem julijem,* in zeleno, mršavo italijansko otročè je ob tračnicah v vrsti nastavljalo zažigalne bombice.

*Ameriški narodni praznik, dan neodvisnosti (Op. prev.) (Scott Fitzgerald, *Veliki Gatsby*, prevedla Gitica Jakopin, Zbirka 100 romanov, str. 69)

- (7) Vsepovsod najdeš dokaze, da je bila mala vstopnina upravičena: po gozdu stojijo koši za papir, vodnjaki s pitno vodo, gugalnice za otroke; vštévši nurse.*

*Nurse: ženska, ki pazi na otroke (Op. prev.). (Max Frisch, *Stiller*, prevedel Vital Klabus, Državna založba Slovenije, 1964)

4 To sta *Stiller* Maxa Frischa v prevodu Vitala Klabusa (Ljubljana: DZS, 1964) in *Božja puščica* Chinua Achebeja v prevodu Alenke Moder Saje (Murska Sobota: Pomurska založba, 1977).

Pri zapisu kulturnospecifičnih terminov si prevajalci in uredniki pomagajo tudi z ležečo pisavo. V *Vatikanskih ječah* Andréja Gida (100 romanov, prevod Anton Ocvirk) so ležeče napisana tuja stvarna lastna imena: *Observatore*, *Santa Croce* (str. 96), *Tempo felice* (str. 97), *Dépêche de Toulouse*, *Correspondant* (str. 98), v *Modifikaciji* Michela Butorja (100 romanov, prevod Vital Klabus) pa italijanske specifične besede *tagliatelle* (str. 82), *pizzeria* (str. 83), *caffè latte* (str. 132).

Primer iz skoraj petdeset let starega prevoda postkolonialnega romana pa predstavlja Chinua Achebe z romanom *Božja puščica* (1977, Pomurska založba, prevod Alenka Moder Saje), kjer zasledimo mešanje jezikov, ko avtor v angleško besedilo vpleta izraze iz afriškega jezika igbo. Prevajalka v tem primeru besed ne razlaga posebej, saj za to eksplicitno oz. implicitno poskrbi avtor (primera 8 in 9 spodaj sta citirana po Levačič (2017: 45–47)):

(8) Njegov obi je bil drugačen kot druge koče.

(9) Okposalebo je zelo staro drevo. Imenuje se zdraha sorodnikov, ker se bratje pretepajo kot tujci, če popijejo dva roga tega vina.

V novejših prevodih iz evropskih jezikov, ki obsegajo tudi kulturno specifiko neevropskih kultur, smo izbrali primere iz romana Amina Maaloufa *Taniosova pečina* (2010) in *Leon Afričan* (2012), obeh v prevodu Mojce Schlamberger Brezar, roman Minae Mizumura *Mamina zapuščina* (2019) v prevodu Iztoka Ilca in esejski dnevnik *V sibirskih gozdovih* Sylvaina Tessona v prevodu Nine Brezar in Mojce Schlamberger Brezar (2023). Omenjene knjige vključujejo kulturno specifiko Libanona, arabske Granade, Maroka, Egipta in Rima na prelomu med 15. in 16. stoletjem, Japonske, Rusije in Sibirije. Tako pri Maaloufu kot pri Minae Mizumura smo priča navajanju tujih besed, ki so takoj nato prevedene ali postavljene v kontekst, da jih bralec zlahka razume (primeri 10, 11, 12 in 13), lahko so zaznamovane z narekovaji ali ležeče, to je lahko odvisno od izvirnika samega (kar velja za Maaloufa, ni pa nujno pri prehodu iz japonske pisave v slovensko):

(10) Osedlal je svojo najboljšo jezdno žival, kobilo rdečkasto rjave barve, ki jo je imenoval Bsāt-er-rih, »Preproga vetra«. Z dvema možema iz svoje garde, odličnima jahačema, se je odpravil na pot, ne da bi si sploh umil obraz, spal je na odprtem, bolj da bi odpočil živali kot sebe, saj ga je bes držal pokonci, in prišel je do rezidence svojega tasta, ko spremstvo njegove soproge še ni razsedlalo. (Amin Maalouf, *Taniosova pečina*, prevedla Mojca Schlamberger Brezar, str. 66)

(11) Niti prišleki niso hoteli sprožiti *sara*, cikla maščevanj. (Amin Maalouf, *Taniosova pečina*, prevedla Mojca Schlamberger Brezar, str. 57)

(12) Praznovali smo tudi, seveda, glavne muslimanske praznike: adho, največji aid, za katerega je veliko Granadčanov skoraj prišlo na kant, da so si priskrbeli žrtvenega ovna in nove obleke ... (Amin Maalouf, *Leon Afričan*, prevedla Mojca Schlamberger Brezar, str. 66)

(13) Njene male nesreče so zvenele kot note v simfoniji, dokler niso konec prejšnjega leta z vse hitrejšim tempom dosegle gromkega *crescenda*. Ne glede na to, da je bila Japonka, bi se morala zgledovati po velikem mojstru drame *no Zeamiju*, ki je

gradacijo dramskega dogajanja razdelil na tri dele: *jo*, *ha* in vrhunec *kyu*. Ne bi bilo potemtakem bolje reči, da so njene nesreče dosegle svoj *kyu*? (Minae Mizumura, *Mamina zapuščina*, prevedel Iztok Ilc, str. 18)

Primeri iz Tessonovega eseja *V sibirskih gozdovih* pa se nanašajo predvsem na citiranje avtorjev, ki jih Tesson našteva na vsakem koraku. Tako imamo v primeru 14 navedke naslovov, ki so zapisani ležeče kot sicer tudi v izvirniku, v primeru 15 pa gre za redko opombo prevajalca, ker za navedek v izvirniku že obstaja slovenski prevod.

(14) V *Rancéjevem življenju* je citat iz Tibulovih *Elegij*: »Kako sladko je poslušati besnenje vetra, ko si v svoji postelji.« Veter ves dan besni in jaz sem sam svoj Tibul. (Sylvain Tesson, *V sibirskih gozdovih*, prevedli Mojca Schlamberger Brezar in Nina Brezar, str. 197)

(15) »Potujem, pot z brestiči je obdana in komaj prve sem prešla ...«¹

¹André Chénier, *Mlada jetnica* (prevod Janez Kolenc). (Sylvain Tesson, *V sibirskih gozdovih*, prevedli Mojca Schlamberger Brezar in Nina Brezar, str. 236)

4 Sklep

Izbrani primeri so samo skromen prikaz razlike v pristopu do razlage kulturno-specifičnih besedil pred petdesetimi leti in danes. Lahko ugotovimo, kar potrjuje tudi širši vzorec, ki ga tu zaradi pomanjkanja prostora ne navajamo, da je bilo pred približno petdesetimi leti v prevodih več opomb prevajalca, ki so se nanašale na razlago kulturno specifičnih izrazov. Ti so bili bodisi takrat neznani, pa so danes že ustaljeni in del jezika, kot so recimo *tagliatelle* ali *pizzerija* iz Butorjeve *Modifikacije* ali *nurse* iz Frischevega *Stillerja*. Zanimivi so tudi deli prevodov, ki so v izvornem besedilu podani v tujem jeziku: angleški dialog iz *Stillerja* iz leta 1964, preveden pod črto, medtem ko v Tessonovih *Sibirskih gozdovih* na to zaradi splošne razširjenosti angleščine v našem prostoru ne prevajalki ne urednica niso niti pomislile in so ga pustile v angleščini.

Hkrati pa se prevaja vedno več neevropskih leposlovnih del, ki nam, kot navaja Bandia, tudi skozi angleščino ali francoščino prinašajo kulturnospecifične izraze v drugih, afriških ali arabskih, jezikih. Ti so običajno že v samem besedilu ustrezno kontekstualizirani.

Za prevajalca tak način uvajanja kulturnospecifičnih elementov ne predstavlja posebnih težav, saj lahko prevzema v izvirniku nakazane strategije obravnave teh elementov. Kot smo videli v zgornjih primerih, avtor že v izvirniku uvede svojo kulturno specifično besedo in jo v nadaljevanju razloži. S tem daje prevajalcu namig, naj ravna enako in pusti kulturno specifične izraze nedotaknjene, kar lahko predstavlja prevodno strategijo. Ob tem pa mora prevajalec paziti na ustrezno transliteracijo, ki mora biti del ciljnega in ne izvornega jezika.

Ne glede na to, ali za svoje vodilo vzamemo teorijo centra in periferije, potujitveno ali podomačitveno teorijo ali postkolonialne teorije, lahko zaključimo, da nas k rabi večjega števila kulturnospecifičnih besed spodbuja razvoj globalne kulture, ki temelji

na pretoku informacij in drugih dobrin, pa tudi avtorji, ki v globalno kulturo umeščajo periferne izraze. Nenazadnje pa k temu pomagajo tudi korpusi, ki skozi zbiranje novih izrazov in njihovo vključevanje v besedila dajejo prevajalcem legitimiteto njihove rabe.

Če so bile opombe prevajalca некоč pogostejše, so jim zdaj vedno manj naklonjeni tudi uredniki, saj menijo,⁵ da imajo bralci možnost, da sami poiščejo podrobnosti na spletu. Globalizacija vpliva tudi na dostopnost informacij.

Literatura

- BANDIA, Paul F., 2010: Post-colonial Literatures in Translation. Luc Van Doorslaer, Yves Gambier (ur.): *Handbook of Translation Studies*. Amsterdam: John Benjamins. 264–269.
- Gigafida 2.0: Korpus pisne standardne slovenščine. <https://viri.cjvt.si/gigafida/> (dostop maj 2024).
- KOCIJANČIČ POKORN, Nike, 2008: Translation and TS Research in a Culture Using a Language of Limited Diffusion: The Case of Slovenia. *The Journal of Specialised Translation* 10. https://jostrans.soap2.ch/issue10/art_pokorn.pdf.
- KREVS BIRK, Uršula, 2022: Glagolski internacionalizmi v slovenščini in nemščini ter njihova vezljivost s kontrastivnega vidika. *Jezik in slovstvo* LXVII/4. 57–71.
- LADMIRAL, Jean-René, 2014: *Sourcier ou cible: Les profondeurs de la Traduction*. Pariz: Les Belles Lettres.
- LEVAČIČ, Teja, 2017: *Postkolonialni afriški roman: hibridni jezik v Achebejevem romanu Božja puščica*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- MEZEG, Adriana, 2020: The Transfer of French Culture-Bound Vocabulary into Slovenian. Vesna Mikolič (ur.): *Language and Culture in the Intercultural World*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. 431–444.
- MILČINSKI, Fran, 2012: *Butalci*. Ljubljana: Seguro. https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-JFFEYIYG/ef4786f7-0a6b-4266-9e78-55fb93ee4c68/PDF_
- NEWMARK, Paul, 2000: *Učbenik prevajanja*. Ljubljana: Krtina.
- POPIČ, Damjan, GORJANC, Vojko, 2013: Izvor norme v prevodnih besedilih. Andreja Žele (ur.): *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 325–333. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/32-Popic.pdf>.
- SAPIRO, Gisèle, 2010: Globalization and Cultural Diversity in the Book Market: The Case of Literary Translations in the US and in France. *Poetics* XXXVIII/4. 419–439. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2010.05.001>.
- SCHLAMBERGER BREZAR, Mojca, 2011: Les normes en traduction contre les normes en langue: le cas du slovène. Thierry Grass (ur.): *Traduction des normes et normes de traduction dans l'espace européen: institutions et entreprises*. Strasbourg: Université de Strasbourg (Scolia, 25). 111–122.
- SCHLAMBERGER BREZAR, Mojca, 2016: Normes en langue - normes en traduction: quels enjeux pour la formation des traducteurs? Héba Medhat-Lecocq, Delombera Negga, Tamás Szende (ur.): *Traduction et apprentissage des langues: entre médiation et remédiation*. Pariz: Éditions des archives contemporaines. 117–124.
- SCHLAMBERGER BREZAR, Mojca, 2017: Traduire les spécificités culturelles: le cas des traductions du Rocher de Tanios d'Amin Maalouf du français vers le slovène et d'Alamut de Vladimir Bartol du slovène vers le français. Évelyne Argaud, Malek Al-Zaum, Elena Da Silva Akborisova (ur.): *Le proche et le lointain: enseigner, apprendre et partager des cultures étrangères = The near and the far: teaching, learning and sharing of foreign cultures*. Pariz: Éditions des archives contemporaines. 195–204.
- SCHLAMBERGER BREZAR, Mojca, 2019: Translation as Language Enrichment: Example of Francophone and Postcolonial Authors in Slovene Translations. Ada Gruntar Jermol, Mojca

5 Osebni pogovor z Nadjo Dobnik, urednico založbe Hiša poezije.

- Schlamberger Brezar, Vlasta Kučič (ur.): *Translation and/und Migration = Prevajanje in migracije*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 180–194.
- SCHLAMBERGER BREZAR, Mojca, 2020: Problem of the Translation of Culturally-Specific Terms of French Culture into Slovenian: New Approaches in the Time of Globalization. Vesna Mikolič (ur.): *Language and Culture in the Intercultural World*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. 418–430.
- VENUTI, Lawrence, 2000: *The Translation Studies Reader*. London: Routledge.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 2004: Vprašanje globalizmov ali meje naših svetov. Erika Kržišnik (ur.): *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 73–81.
- VLAHOVIČ, Lea, 2021: Jezikovnostilistična primerjava dveh slovenskih prevodov Flaubertove Madame Bovary in vprašanje zastaranja prevodov. *Jezik in slovstvo* LXVI/1. 103–120.
- ZLATNAR MOE, Marija, ŽIGON, Tanja, MIKOLIČ JUŽNIČ, Tamara, 2015: *Center in periferija: razmerje moči v svetu prevajanja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.